

EL TOC MANUAL DE CAMPANES

TEXT: JORDI PLA

IL·LUSTRACIÓ: HELGA AMBAK

EL TOC MANUAL DE CAMPANES

Col·lecció Gràfica
Sèrie Còmics, 30

@Acadèmia Valenciana de la Llengua
@Jordi Pla
@Helga Ambak

Edita: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua
Avinguda de la Constitució, 284. 46019, València
avl@avl.gva.es www.avl.gva.es

Guió: Jordi Pla
Il·lustracions: Helga Ambak
Disseny i maquetació: Helga Ambak
Coordinació: Campaners d'Albaida i MitMac
Assessorament: Campaners d'Albaida i MitMac

Impressió: Imprés Puchades
ISBN: 978-84-482-6954-8
Depòsit legal: V-447-2024

ACADÈMIA
VALENCIANA
DE LA
LLENGUA

Campaners
d'Albaida

Campanar Viu
Escola del Toc Manual
Espai de les Emocions
Centre d'Estudis
Carilló

Escolta, Pau. Aquell d'allà no és Jaume?

Sí! És ell, quant de temps! No venia al poble des que se'n va anar quan érem menuts.

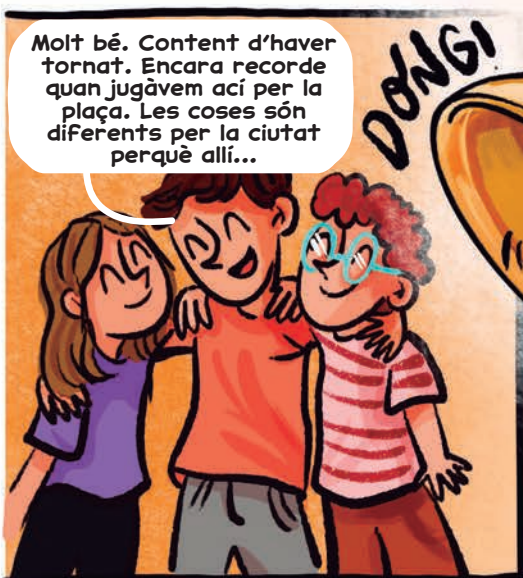
Jaume!!

Quina alegria, Jaume! Has tornat!

Hola, Laia! Sí. Hem vingut a passar uns dies per festes.

Ens has de contar moltes coses. Com estàs?

Molt bé. Content d'haver tornat. Encara recorde quan jugàvem aci per la plaça. Les coses són diferents per la ciutat perquè allí...

DONG!

Caram! Si ja són les dotze! No recordava que les campanes sonaren tan fort!

DONG!

Però... Si ja han tocat les hores. Per què continuen sonant les campanes? Que no funcionen bé?

Sí, però és que hui toquen a festa.

Eixe toc és diferent del que marca les hores, Jaume. Al toc de festa toquen totes les campanes alhora.

Com que toquen? És que les toca algú?

Sí. Este és un dels pobles on les campanes es toquen manualment. Ara mateix hi han més de deu campaners voltejant-les.

Vaja! Podrieu modernitzar-vos una miqueta, no? Què passa, que al poble encara no ha arribat la tecnologia i feu pujar la gent a fer sonar les campanes com antigament?

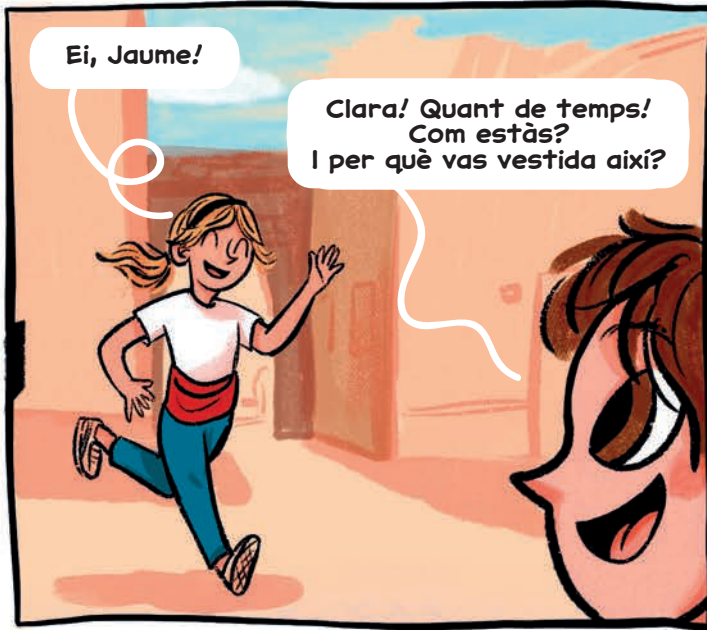

El progrés no està renyit amb els costums i les tradicions. I a més, el toc manual és Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO!!

Ací tots els tocs es toquen a mà. Com este, que indica que comencen les festes.

Carai! Les campanes són enormes. Deuen pesar moltíssim. Imagine que, per a fer-les sonar, els campaners han d'estar molt forts.

Ei, Jaume!

Clara! Quant de temps!
Com estàs?
I per què vas vestida així?

Vaig al campanar.
Arribe una miqueta tard al volteig.

Però tu toques les campanes?

Sí. Des que vaig pujar al campanar i les vaig sentir, vaig saber que em faria campanera.

Per cert, voleu pujar? Segur que t'agrada, Jaume.

Estàs preparat? La primera vegada que veus tocar manualment les campanes sempre és especial.

Vaja, sent com si el meu cos vibrara amb el campanar...

Ha sigut... No tinc paraules... encara sent les campanes sonant al meu pit!

Ja t'havia dit que la primera vegada que les sents és molt especial.

Mai havia estat tan prop d'una campana. És enorme! I esta bola... no sabia que era tan gran. Com es diu esta part de la campana?

1) Açò es diu **BATALL**. És la part que percutix en la campana per a fer-la sonar.

2) Açò, com bé saps, és la **CAMPANA** o bronze.

3) Esta part d'ací dalt es diu **CORONA**, i servix per a unir la campana a la truja.

4) La **TRUJA** és la part de fusta que hi ha dalt de la campana i que servix per a fer de contrapès quan la voltegen. En cada territori la forma de la truja és diferent. Esta és la forma tradicional de la truja valenciana.

Ostres! Que curios... Encara tinc una altra pregunta, Clara. Per què les deixeu així? En la ciutat sempre estan al revés!

Les deixem així per dos motius. El primer, per a indicar que la festa encara no s'ha acabat. I el segon, per a que siga més fàcil voltejar-les el pròxim toc.

Este és Vicent. És el campaner més veterà del campanar!

Ah... i sempre les toqueu de la mateixa manera?

No, hi han diferents tipus de tocs.

El toc que has sentit és un toc de solemnitat. És el que fem sonar quan són les festes patronals o les altres festes importants de l'any. Però també hi han els tocs civils, que servixen per a transmetre missatges a la població.

Les campanes toquen per a anunciar les hores, però també per a anunciar moltes coses més.

Els monjos, en els seus monestirs, van ser els primers que organitzaren l'horari dels seus treballs i oracions amb l'ajuda de les campanes. A mesura que estes començaren a formar part dels pobles i les ciutats, s'usaven com a instrument per a transmetre informació als seus habitants, i també per als qui vivien o treballaven lluny.

És com si foren el whatsapp de l'època.

Les campanes es tocaven per a avisar d'un incendi a la població.

O per a espantar una tronada... o intentar-ho.

Serà millor que me'n vaja o em banyaré.

O per a informar de la mort d'algú. De fet, hi han diferents tipus de toc si el difunt és home o dona, adult o xiquet.

També es feien sonar les campanes quan es tancaven les portes de les antigues viles medievals.

Arre, haca! O ens afanyem o dormirem al ras!

O com hui, que es toquen les campanes per a celebrar i anunciar els actes de festes.

I com es poden donar missatges tan diferents amb les campanes? Jo sempre sent el mateix: DONG! DONG DONG! Com feu per a saber què ens diuen les campanes?

Hi han molts tipus de tocs, que sonen de diferent manera per a expressar sentiments diferents.

Per exemple, els tocs que servixen per a donar senyals d'alarma d'incendi o tronada són més ràpids i més enèrgics, com quan ara sonen les sirenes per a donar avisos de foc. Eixos sons aguts expressen el sentiment d'urgència i perill.

En canvi, els tocs a mort són més lents i més solemnes. Expressen la tristor davant de la pèrdua d'algu.

Segur que és molt difícil recordar quines campanes s'han de fer sonar segons l'ocasió. Com ho feu? Tots els campaners se saben tots els tocs?

És curiós! Eixa mateixa pregunta li la vaig fer jo al meu iaio quan era menut, Jaume.

Este toc me'l va ensenyar Robert, el vell campaner que tocava les campanes abans que jo. Al mateix temps que tocava, em cantava la melodia i, a força de repetir les melodies, me les vaig ensenyar. Vols que te n'ensenyi una?

Clar que sí!

Abans tots els tocs es transmetien oralment. En alguns llocs, com en les catedrals, ho feien per escrit. Ara fins i tot hi han partitures per a campanes!

I en aquell temps també hi havien tants campaners com hui?

No sabia que era el teu iaio qui t'havia ensenyat a tocar les campanes, Vicent.

Així és.

En alguns campanars, sí. Segons els campanars o els tipus de tocs, participaven més o menys campaners. Però tradicionalment la faena de campaner sempre ha sigut molt solitària.

De fet, quan el meu iaio ja era molt major per a tocar les campanes, el toc manual quasi es perd.

Sortt que t'havia ensenyat els tocs que ell sabia!

Sí. Allò em va fer pensar que jo també els havia d'ensenyar a altres campaners, per a que els seguiren tocant en el futur.

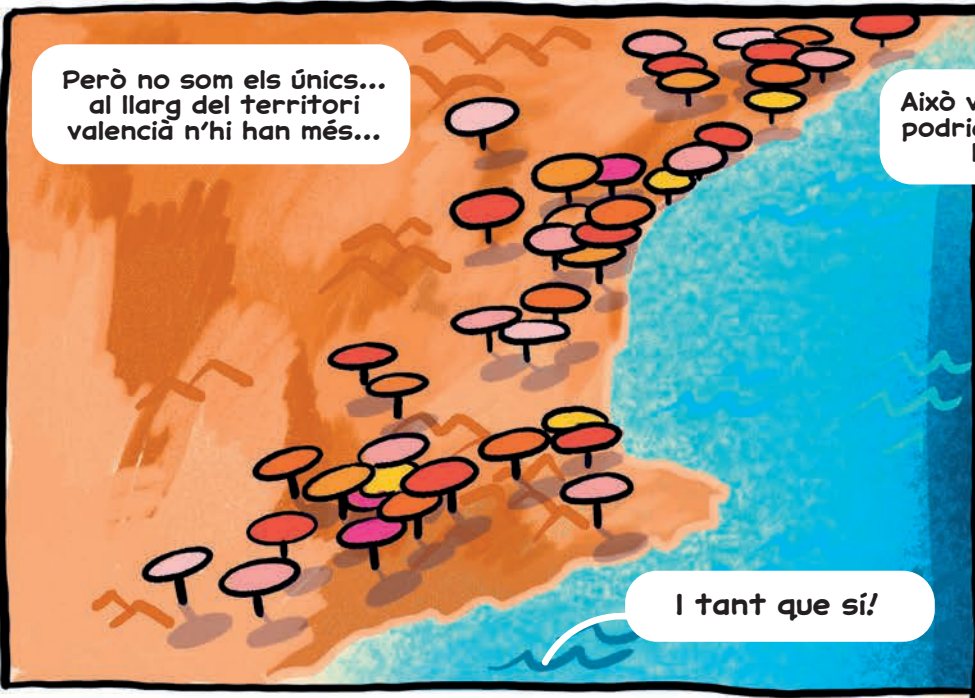

Sí! Per això, després de vore per primera vegada el toc manual de campanes, vaig voler aprendre a tocar-les jo!

Actualment, el nostre campanar compta amb quinze campaners i campaneres de diferents edats. I això m'alegra molt, perquè així segur que no es perdran els tocs!

Mantindrem vives les campanes per tu, iaio!

Però no som els únics... al llarg del territori valencià n'hi han més...

Això vol dir que jo també podria aprendre a tocar les campanes?

I tant que sí!

Però no havies dit que ens havíem de modernitzar i deixar arrere eixes tradicions antigues com el toc manual?

No, Clara! Això era abans de saber tot el que m'heu contat tu i Vicent. El toc manual de campanes no és antic! És que són antigues les festes? O la pena que sentim quan es mor algú? O les celebracions religioses? Tot això és ben modern, i el toc manual de campanes en forma part. Ja m'estic imaginant...

Ja està Jaume tocant les campanes! Mira que li agrada a este xic la faena de campaner!

Ensenya'ls com es fa, Jaume!

Batallà!
Toc de campana en què el batall percudix la campana.

Mig vol!
Toc de campana en què es balanceja la campana sense que pegue la volta completa.

Volteig!
Toc en què la campana pega la volta sencera.

Vols dir que t'interessaria aprendre a tocar les campanes, Jaume?

M'agradaria molt! Potser estos dies de festes em podríeu ensenyar una miqueta.

Clar que sí. Demà ens veiem als peus del campanar abans de les dotze.

Estàs preparat, Jaume?

ARA!

Puc sentir l'esperit de la festa quan sonen totes les campanes al mateix temps!
Segur que la gent del poble també el sentirà des d'on ens escolte!

El toc manual de campanes, junt amb els tabals i les dolçaines, les bandes de música, els focs artificials o el soroll de la gent reunida, forma part del PAISATGE SONOR dels nostres pobles.

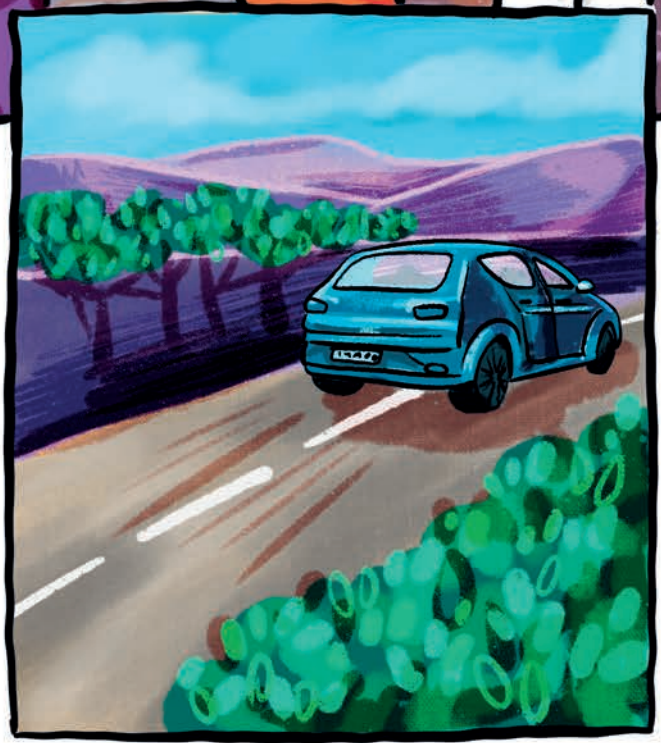

Ens ha alegrat molt vore't de nou, Jaume.

Sí. Moltes gràcies, Clara. Ha sigut una experiència fantàstica.

Te'n vas d'ací convertit en un aprenent de campaner!

Avisa'ns quan tornes. Serà un plaer comptar amb tu per a tocar sempre que vulgues.

A la ciutat...

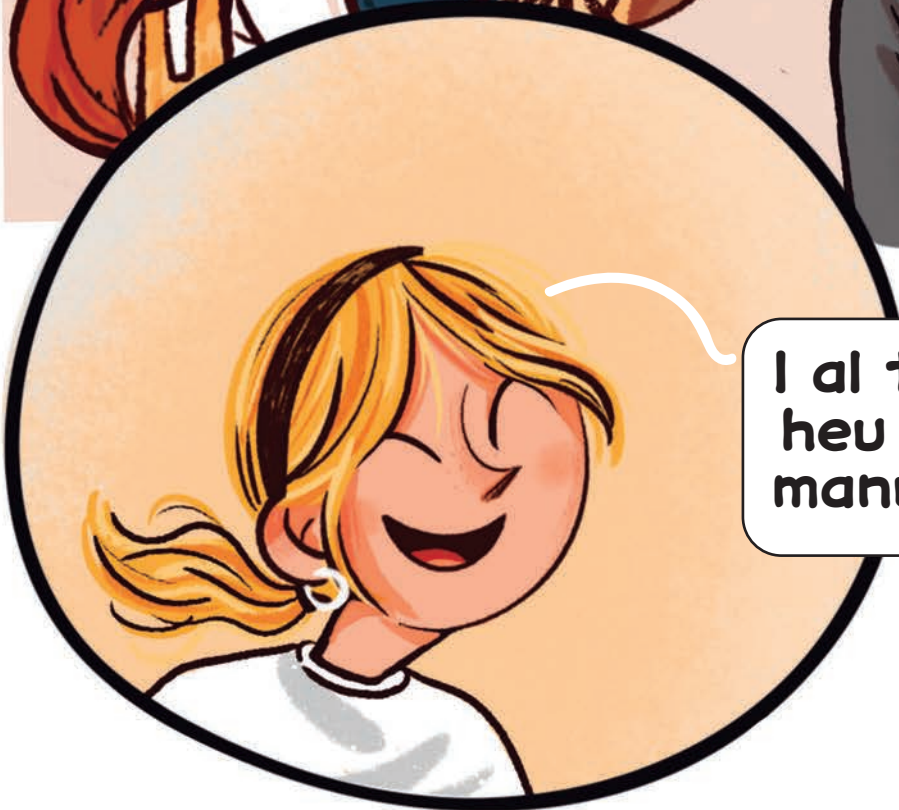
La veritat és que este so no és tan autèntic. El toc manual transmetia més sentiment, més emoció...

Recordeu que vos vaig dir que havia passat uns dies en les festes del poble on vivia quan era menut i que allí em van parlar del toc manual de campanes? I si intentàrem recuperar-lo en el nostre campanar?

Tocar les campanes a mà? Però això és molt antic, no?

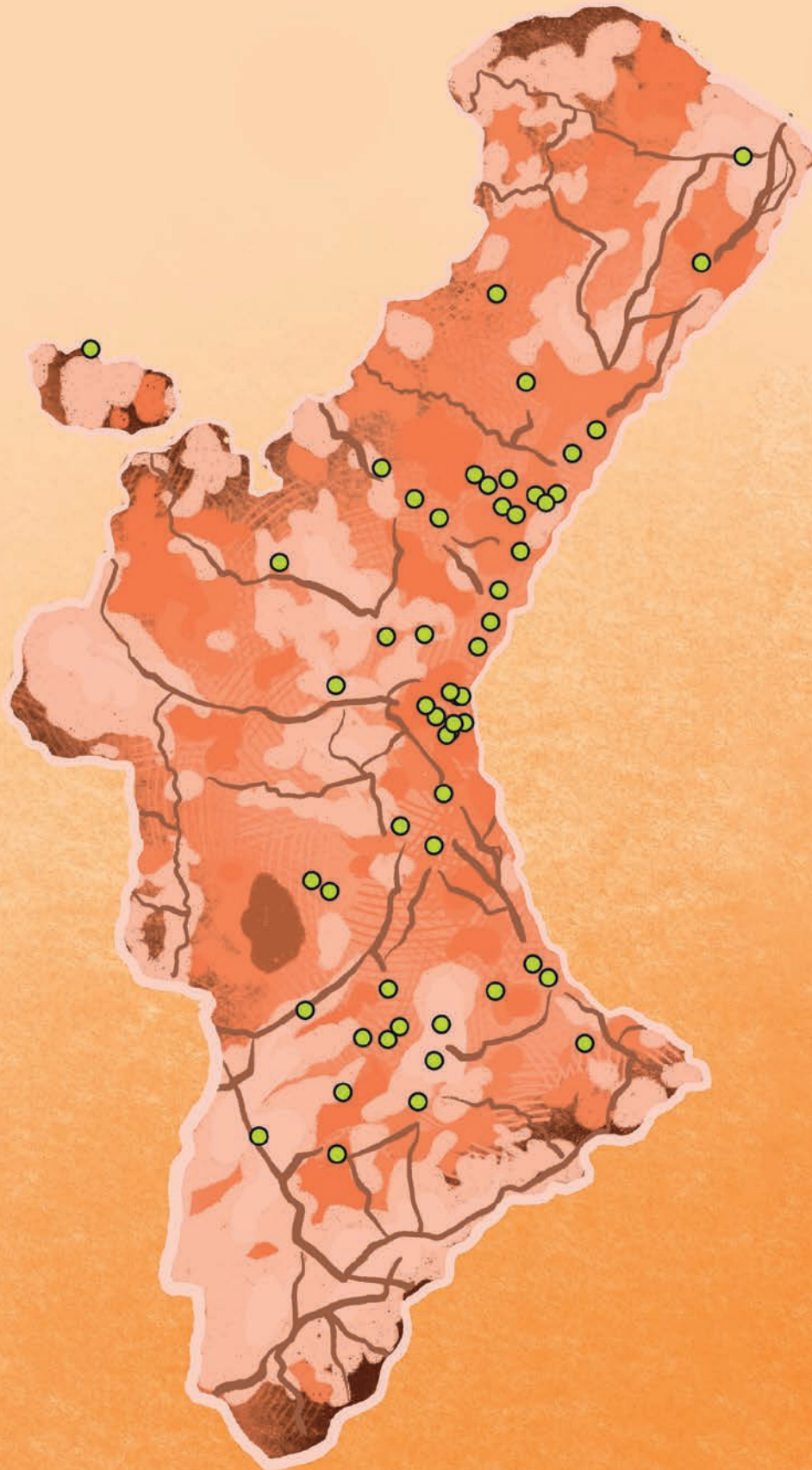

El mateix pensava jo, però
deixeu-me contar-vos per
què en alguns llocs encara
es manté viu el toc manual...

I al teu poble? També
heu recuperat el toc
manual de campanes?

Llistat de grups campaners valencians

- Campaners d'Agullent
- Veïns d'Aïn
- Campaners d'Alaquàs
- Campaners d'Albaida
- Campaners d'Alcalà de Xivert
- Campaners d'Alcoi
- Campaners de l'Alcora
- Campaners d'Alfafar
- Campaners d'Alfondeguilla
- Campaners d'Algemesi
- Campaners d'Almenara
- Campaners d'Almussafes
- Campaners de l'Alqueria de la Comtessa
- Veïns d'Artana
- Campaners de la Misericòrdia de Banyeres de Mariola
- Campaners de Beniatjar
- Campaners de Benirredrà
- Campaners de Bètera
- Campaners de Campanar
- Colla de Campaners de Santa Maria de Carlet
- Campaners de Castalla
- Campaners de la Concatedral de Castelló de la Plana
- Campaneros de Castielfabib
- Campaneros de Cheste
- Campaners del Comtat
- Campaners d'Eslda
- Campaners de l'Horta
- Campaneros de Jérica
- Campaners de Llocnou de Sant Jeroni
- Campaners de Mascarell
- Campaners de Massanassa
- Campaners de Moixent
- Campaners de Morvedre
- Campaneros de Navarrés
- Molt Noble Gremi de Campaners de la Vila de Nules
- Veïns de l'Oliveral
- Colla de Campaners d'Ontinyent
- Campaners de Picanya
- Campaners de la Pobla de Vallbona
- Campaners de Puçol
- Campaneros de Quesa
- Campaners de Sagra
- Amics de les Campanes de Sant Jordi
- Amigos de las Campanas de la Catedral de Segorbe
- Campaneros de Soneja
- Campaners de la Catedral de València
- Mestres Campaners de València
- Campaners de la Vall Blanca
- Campaners de la Vall d'Uixó
- Amics de les Campanes de Vila-real
- Campaneros de Villar del Arzobispo
- Campaners de la Villavella
- Campaneros de Santa María de Villena
- Campaners de Xodos

ACADÈMIA
VALENCIANA
DE LA
LLENGUA

Campaners
d'Albaida

MitMac
Museu Internacional del
Toc Manual de Campanes
Albaida

Campanar Viu
Escola del Toc Manual
Espai de les Emocions
Centre d'Estudis
Carilló